

Scrisoare deschisă către Parlamentul Republicii Moldova

Stimate domnule Președinte al Parlamentului Republicii Moldova,

Stimați deputați în Parlamentul Republicii Moldova,

Organizațiile neguvernamentale semnatare Vă solicită să respingeți Proiectul Legii pentru modificarea alineatului 8 al articolului 16 din Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 6 iunie 2002, înaintat Parlamentului cu titlul de inițiativă legislativă de către Președintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, în 12 iunie 2008. Prin acest Proiect de lege se propune să fie excluse din prima propoziție a alineatului (8) al art. 16 din Codul civil cuvintele „și moral”, precum și integral a doua propoziție din același alineat. Astfel, simplul fapt al publicării unei dezmințiri va prezenta pentru reclamant repararea prejudiciului moral cauzat reclamantului.

Organizațiile neguvernamentale semnatare consideră că modificarea alineatului (8) al articolului 16 din Codul civil în varianta propusă de inițiativa legislativă a președintelui Vladimir Voronin ar încuraja declarațiile defăimătoare și ar înrăutăți în general calitatea dezbaterilor publice, conducând la dezinformare în mass-media și violarea dreptului publicului de a fi informat. Rezultatul adoptării acestui Proiect de lege ar fi condamnarea Republicii Moldova în noi cauze la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Modificarea propusă este neconcordantă cu obiectivul articolului 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului de a stabili un echilibru între exercitarea dreptului la libera exprimare și exercitarea altor drepturi și libertăți. Libertatea de exprimare este unul din fundamentele societății democratice și Curtea Europeană a Drepturilor Omului se referă la importanța libertății de exprimare ca o condiție pentru o democrație funcțională, în special prin intermediul unor media libere și independente. Totuși, această libertate implică obligații și responsabilități, așa cum stipulează alineatul 2 al articolului 10 din Convenție. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a dezvoltat pe parcursul anilor pe premisa că, în timp ce libertatea cuvântului este un drept expres garantat de Convenție, protecția reputației este motivul limitării acestui drept, dacă „este necesar într-o societate democratică”, adică „este de o necesitate socială stringentă”, „este proporțională cu scopul urmărit” și „există motive suficiente și relevante”. Una dintre datoriile Curții este să verifice dacă autoritățile au pus într-un echilibru corect protecția celor două drepturi garantate de Convenție, drepturi care uneori pot crea un conflict: pe de o parte, libertatea de exprimare protejată de articolul 10, și de cealaltă parte, dreptul persoanei de a-și proteja reputația, drept garantat de articolul 8 al Convenției (*Chauvy and Others v. France*, no. 64915/01, § 70, *ECHR 2004 VI*). Fiecare stat contractant este obligat să se doteze cu un arsenal juridic adecvat și suficient care să aibă ca scop tocmai îndeplinirea acestor obligații pozitive care îi incumbă pe temeiul articolului 8 al Convenției (25 ianuarie 2000, *Ignaccolo-Zenide v. Romania*, § 108). Atunci când există un conflict între aceste două drepturi, niciunul dintre ele nu-l poate neutraliza pe celălalt prin adoptarea unei poziții absolute. Amândouă trebuie să existe și să fie valorificate în armonie făcând compromisurile necesare, în funcție de circumstanțele fiecărei situații concrete. Legislația R. Moldova trebuie să permită judecătorului să dea soluții echitabile cauzelor pe care le judecă, iar instituirea unui dezechilibru între măsurile de protecție ale drepturilor prin excluderea acordării despăgubirilor pentru prejudiciul moral, care este o poziție de extremă, ar genera soluții inechitabile. Mai mult, lipsa dreptului la repararea prejudiciului moral nu este altceva decât o normă de blanchetă, or, CEDO a statuat că interdicțiile de blanchetă sunt contrare Convenției (*Clionov v. Moldova*, 13229/04, § 41).

Principiul stabilit în jurisprudența Curții, precum că exercițiul dreptului la libera exprimare este mult mai larg în domeniul discursurilor politice sau a dezbaterilor problemelor

de interes public, sau a criticii politicianilor, nu trebuie interpretat ca permițând publicarea oricărei declarații defăimătoare neverificate (*Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France, no. 21279/02 and 36448/02, Opinia Concurentă a judecătorului Loucaides*). Acest principiu se referă la faptul ca în domeniile enumerate mai sus, vizavi de politicieni, sunt permise unele exagerări în presupunerea unor fapte sau că un efect ofensator al acestora trebuie tolerat și nu trebuie sancționat. Însă reputația este o valoare pentru orice persoană și este ocrotită în Convenție ca un drept fundamental al fiecărui individ fără excepție.

Atragem atenția că Rezoluția Adunării Parlamentare nr. 1165 (1998) recomandă statelor membre să găsească un mijloc de a echilibra exercițiul celor două drepturi fundamentale: dreptul la respectul vieții private și dreptul la libertatea de exprimare. Se recomandă adoptarea legislației care să permită persoanelor, printre altele, posibilitatea de a intenta acțiuni civile și de a solicita posibile despăgubiri pentru violarea vieții private. Mai mult, se recomandă adoptarea legislației care să permită stabilirea unor penalități economice pentru presa care în mod sistematic violează viața privată a persoanelor. Accentuăm, în acest context, că noțiunea de „viață privată”, conform jurisprudenței CEDO, implică și reputația unei persoane.

De asemenea, „Declarația privind libertatea discursului politic în media” adoptată de Comitetul de Miniștri la 12 februarie 2004, trasează căile de recurs împotriva violărilor prin media, și stabilește că „personalitățile politice și funcționarii nu ar trebui să aibă acces decât la mijloacele juridice de recurs de care dispun persoanele particulare în caz de violare a drepturilor lor prin media. Daunele-interese și amenzile impuse în caz de insultă sau defăimare trebuie să prezinte un raport rezonabil de proporționalitate cu încălcarea drepturilor sau a reputației altuia, luând în considerare eventualele reparații voluntare efective și adecvate care au fost acordate de media și acceptate de persoanele în cauză”.

Fiind la o etapă în care tradițiile democratice nu sunt încă înrădăcinate în Republica Moldova, atât în ce privește libertatea de exprimare, cât și celelalte drepturi ale omului, este incorect să dezechilibrăm mijloacele de protecție ale acestora. Riscul ar fi apariția multor cazuri grave de defăimare la comandă sau din neglijență. Atâta timp cât mijloacele de autoreglementare ale presei în R. Moldova acționează deficient sau sunt lipsă, există riscul ca o lege care exonerează persoane responsabile de defăimare de repararea prejudiciului cauzat să degenereze în campanii masive de defăimare, să stimuleze apariția publicațiilor de scandal în defavoarea mass-media de buna-credință și responsabile.

Luând în considerare cele expuse mai sus, Vă solicităm, stimați deputați în Parlamentul Republicii Moldova, să respingeți Proiectul de lege pentru modificarea alineatului (8) al articolului 16 din Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 6 iunie 2002.

Centrul Independent de Jurnalism
Asociația Presei Independente
Asociația „Juriștii pentru Drepturile Omului”
Centrul „Acces-info”
Centrul de Investigații Jurnalistice
Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova
Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului
Asociația pentru Promovarea Clinicilor Juridice
Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT